

Ordu ili koyunculuk işletmelerinde görülen önemli hastalıkların ve sorunların belirlenmesi

Sezai ALKAN¹, Zeki TÜRKMEN²

¹Ordu Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Zootečni Bölümü, Ordu

²Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, Ordu

Alınış tarihi: 31 Mart 2021, Kabul tarihi: 30 Nisan 2021

Sorumlu yazar: Sezai ALKAN, e-posta: sezaialkan61@gmail.com

Öz

Amaç: Bu araştırmada, Ordu ilindeki koyunculuk işletmelerinde görülen hastalıkların ve önemli sorunların belirlenmesi amaçlanmıştır.

Materyal ve Yöntem: Araştırmada, en az 80 baş sürü büyüklüğüne sahip işletmeler dikkate alınmıştır. İşletmelerin belirlenmesinde rastgele seçim yöntemi kullanılmış ve toplam 86 işletmede yüz yüze anket çalışması yapılmıştır.

Araştırma Bulguları: İşletme sahiplerinin %30.23'ünün 25-40 yaş, %34.88'inin 41-55 yaş arasında ve 56 yaşından büyük olan işletme sahiplerinin oranının ise %34.88 olduğu saptanmıştır. İşletme sahiplerinin %29.07'sinin herhangi bir sosyal güvencesinin olmadığı ve işletme sahiplerinin önemli bir kısmının (%59.30) ilkokul mezunu olduğu belirlenmiştir. İşletmelerde bulunan hayvanların %19.77'sinde topallık ve %9.30'unda ise uyuz hastalığı görüldüğü, hayvanlara yapılan aşı ve ilaç uygulamalarının %22.09'unun işletme sahipleri tarafından, %4.65'inde serbest veteriner hekimler, %10.47'sinde ise kamu kuruluşları tarafından yapıldığı belirlenmiştir.

Sonuç: Yetiştiricilerin %18.60'ı en önemli sorun olarak yem fiyatlarının yüksek olmasını belirtmesine karşın, sadece %1.16'sı en önemli sorun olarak ürün fiyatlarının düşük olmasını belirtmiştir.

Anahtar kelimeler: Ordu ili, Koyunculuk işletmesi, Anket, Sorun, Hastalık

Determination of important diseases and problems in sheep enterprises in Ordu province

Abstract

Objective: In this study, the aim was to determine the diseases and important problems in sheep enterprises in Ordu province.

Materials and Methods: Enterprises with a minimum size of 80 sheep heads have been taken into consideration. To determine the enterprises, random selection method was used and face to face surveys were conducted in 86 sheep enterprises.

Results: It has been determined that 30.23% of the enterprise owners were between the ages of 25-40 and 34.88% were between the ages of 41-55, whereas proportion of the owners over the age of 56 was 34.88%. Moreover, the study revealed that 29.07% of the owners did not have any social insurance and a significant portion (59.30%) of the owners were primary school graduates. In the analyzed enterprises, the ratios of lameness and scabies were found to be 19.77% and 9.30% respectively, and it has been determined that in 22.09% of these enterprises, drug and vaccine applications were carried out by the owners. In addition, in 4.65% of the enterprises, vaccination and drug applications were carried out by free veterinarians whereas in 10.47% of the enterprises, these were applied by the public.

Conclusion: During the survey, 18.60% of the enterprise owners stated that the most important problem was the high feed prices and only 1.16% of the owners stated low product prices as the most important problem.

Key words: Ordu province, Sheep enterprise, Survey, Problem, Disease

Giriş

İnsan yaşamının sağlıklı devam edebilmesi için en önemli gereksinimlerin başında beslenme gelmektedir. Zihinsel gelişim, büyüme, üreme ve beyin fonksiyonlarının düzgün çalışması gibi birçok faktörün devamlılığının sağlanması ancak yeterli ve dengeli beslenme sonucunda mümkün olabilir. İnsan vücudunun ihtiyaç duyduğu proteinin

karşılanmasında hayvansal kaynaklı ürünler ilk sırayı almaktadır. Bu nedenle hayvansal kaynaklı ürünlerin üretim ve tüketim düzeyleri ülkelerin gelişmişlik derecesinin bir göstergesi olarak ortaya çıkmaktadır (Olgun, 1997; Kocaman ve Günel, 2007). Hayvancılık sürekli yapılan bir üretim faaliyeti olduğundan yoğun iş gücü, sürdürülebilirliğin sağlanması için gereklidir. Bu açıdan değerlendirildiğinde hayvancılık faaliyeti önemli bir istihdam kaynağı oluşturmaktadır (Saçlı, 2007).

Koyunculuk birçok hayvan türünün yetiştirilmesinin zor olduğu alanlarda rahatlıkla yapılabilmektedir. Bunda dolayı da toplumumuzun devam eden tüketim alışkanlıkları ve az sermaye ile iş imkânı sağlama bakımından büyük önem taşımaktadır (Kaymakçı, 2013; Paksoy ve Özçelik, 2008; Semerci ve Çelik 2016). Koyunculuk, geçim kaynaklarının oldukça kısıtlı olduğu dağlık bölgelerde diğer hayvan türleri tarafından değerlendirilmesi mümkün olmayan bitkileri et, süt, yapağı ve kıl gibi ürünlere dönüştürmeye imkân sağladığı için bölge halkına gelir kaynağı sağlama potansiyeline sahiptir. Diğer taraftan, küçükbaş hayvan yetiştiriciliği ülkemizde ekstansif koşullarda yürütülmektedir ve bundan dolayı organik hayvansal üretime oldukça uygun olduğu söylenebilir (Hanoğlu, 2011; Tozlu Çelik, 2016; Bakır ve ark., 2017). Ayrıca, küçükbaş hayvanların sürü halinde idaresinin kolay olması bu üretim şekli için bir avantajdır (Şişman ve ark., 2009). Türkiye, coğrafik yapısı, ekonomik koşulları, tarıma elverişli oluşu ve gelenekleri ile gerek koyun gerekse keçi yetiştiriciliğinin yaygın olarak yapılması için oldukça uygun bir ülkedir (Kaymakçı ve Engindeniz, 2010).

Doğu Karadeniz Bölgesi engebeli ve dağlık bir arazi yapısına sahip olmasına bağlı olarak yeterli genişlikte ve kalitede ekilebilir araziye sahip olmadığından, büyükbaş hayvan yetiştiriciliğinden daha çok, küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin yapılmasına uygun görünmektedir. Bölgedeki arazinin engebeli ve yetersiz olması burada yaşayan insanların farklı tarımsal faaliyetlerde bulunma imkânlarını oldukça sınırlamaktadır. Bu sebeple küçükbaş hayvan yetiştiriciliği yıl boyunca sürekli olarak gelir sağlama potansiyeline sahip olması ve verimsiz arazilerin değerlendirilmesi bakımından bu bölge insanı için önemli bir gelir kaynağı oluşturmaktadır.

Yürütülen bu çalışmada, Ordu ili sınırları içerisinde koyunculuk faaliyeti yürütülen işletmelerde görülen

önemli hastalıkların ve sorunların belirlenmesi amaçlanmıştır.

Materyal ve Yöntem

Ordu ili, Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz bölümünde bulunmakta olup yüzölçümü 5952 km²'dir (Anonim, 2014). Araştırmada anket yapılacak işletmeler belirlenirken, koyunculuk faaliyetini ana gelir kaynağı olarak gören ve en az 80 baş sürü büyüklüğüne sahip işletmeler dikkate alınmıştır. Araştırma sonuçlarının Ordu ilindeki koyunculuk işletmelerinin genel durumunu yansıtabilmesi için anket çalışması koyunculunun en yoğun yapıldığı yerlerdeki (Altınordu, Ulubey, Fatsa, Aybastı) işletmelerde yapılmıştır. İşletmelerin belirlenmesinde rastgele seçim yöntemi kullanılmış olup toplam 86 işletmede yüz yüze anket çalışması yapılmıştır.

Katılımcılar tarafından anket formlarında yer alan sorulara verilen cevaplar frekans analizi yapılarak değerlendirilmiş, sayısal frekans değerleri (n) ve % frekans değerleri hesaplanmıştır. Tüm hesaplamalar SPSS İstatistik Paket Programı kullanılarak yapılmıştır (SPSS, 2008).

Bulgular ve Tartışma

Katılımcıların bireysel ve hane özellikleri

İşletme sahiplerinin demografik özelliklere göre dağılımı sayısal frekans değerleri (n) ve % frekans değerleri olarak Çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1'de görüldüğü gibi işletme sahiplerinin %30.23'ünün 25-40 yaşları arasında, %34.88'inin 41-55 yaşları arasında yer aldığı ve 56 yaşından büyük olan işletme sahiplerinin oranının ise %34.88 olduğu belirlenmiştir. Çizelgeden anlaşıldığı üzere sadece bir işletmenin sahibi kadın işletmeci (%1.16) olup diğer işletme sahiplerinin tamamı erkeklerden (%98.84) oluşmaktadır. Hane halkı sayısının işletmelerin %36.05'inde "4 ve 4 kişiden az", %34.88'in "5-6 kişi" ve %29.07'sinde ise "7 ve 7 kişiden fazla" olduğu saptanmıştır. İşletme sahiplerinin %18.60'ının Emekli Sandığı, %52.33'ünün SGK güvencesine sahip olduğu, %29.07'sinin ise herhangi bir sosyal güvencesinin olmadığı belirlenmiştir. Yine çizelgeden anlaşılmaktadır ki, işletme sahiplerinin çoğunluğu (%59.30) ilkökul mezunudur. Ankete katılanların %59.30'nun ilkökul, %18.60'ının ortaokul, %15.12'inin lise, %2.33'ünün okuryazar ve %4.65 oranındaki yetiştiricinin ise okuryazar olmadığı tespit edilmiştir. Bilginturan ve Ayhan (2009) tarafından Burdur ilinde yapılan araştırmada, koyun

yetiştiricilerinin %90.3'ünü ilkokul, %7.7'sini lise, %0.5'ini yüksekokul mezunlarının oluşturduğu ve %1.5'inin de okuryazar olmadığı belirlenmiştir. Yine aynı çalışmada koyunculuk işletmelerin %8.2'sinde hane halkı sayısının 1 kişi, %17'sinde 2 kişi, %38.7'sinde 3 kişi ve %36.1'inde 4 ve 4 kişiden fazla ve ortalama yaşın 46.74 yıl olduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 1. İşletme sahiplerinin demografik özellikleri

Özellikler	Seçenekler	n	%
Yaş	25-40 arası	26	30.23
	41-55 arası	30	34.88
	56 ve üstü	30	34.88
Cinsiyet	Erkek	85	98.84
	Kadın	1	1.16
Hane Halkı	4 ve daha az	31	36.05
	5-6	30	34.88
	7 ve daha fazla	25	29.07
Sosyal Güvence	Emekli Sandığı	16	18.60
	SGK	45	52.33
	BAG-KUR	0	0.00
	Yok	25	29.07
Eğitim Durumu	Okuryazar değil	4	4.65
	Okuryazar	2	2.33
	İlkokul	51	59.30
	Ortaokul	16	18.60
	Lise	13	15.12
	Üniversite	0	0.00

Karakaya ve Kızıloğlu (2014) tarafından Bingöl ilinde yapılan çalışmada, incelenen işletmelerde yetiştiricilerin %52.7'sinin 30-50 yaş arasında olduğu, %49.7'sinin ilkokul mezunu olup %9.3'ünün okuryazar olmadığı ve hane halkı sayısının işletmecilerin %75'i için 4 kişiden fazla olduğu belirlenmiştir. Özyürek ve ark. (2018) Erzincan ilinde yaptıkları çalışmada, yetiştiricilerin yaş ortalamasının 41.6 yıl olduğunu belirtmişlerdir ve yetiştiricilerin %4.9'unun okuryazar, %63.1'inin ilkokul, %27.2'sinin lise ve %4.8'inin ise yüksekokul-lisans mezunu olduğunu tespit etmişlerdir. Koyunculuk faaliyetiyle ilgili daha önce yürütülen bazı çalışmalarda, üreticilerin büyük çoğunluğunun 35 ile 50 yaş aralığında olduğu belirlenmiştir (Dayan, 2007; Boz ve ark., 2008; Karakaya ve Kızıloğlu, 2014). Doğu Akdeniz Bölgesi ile Ardahan ve Niğde illerinde yürütülen çalışmalarda, koyun yetiştiriciliği yapan üreticilerin %50'sinden fazlasının ilkokul mezunu olduğu bildirilmiştir (Boz ve ark., 2008; Demir ve ark., 2015; Ceyhan ve ark., 2015).

Özsayın ve Everest (2019) tarafından Gökçeada'da yapılan çalışmada, koyun yetiştiriciliği yapan yetiştiricilerin %37.6'sının 33-45 yaşları arasında, %29.6'sının 46-59 yaşları arasında, %23.2'sinin 60 yaş ve üzerinde ve %9.6'sının ise 20-32 yaşları arasında olduğu belirlenmiştir. Yine bu çalışmada,

koyun yetiştiriciliği yapanların %47.2'sinin ilkokul, %23.2'sinin ortaokul, %20.8'inin lise, %3.2'sinin yüksekokul ve %5.6'sının ise üniversite mezunu olduğu belirlenmiştir. Yetiştiricilerin %42.4'ünde hane halkı sayısının 1-3 kişi arasında, %46.4'ünde 4-6 kişi arasında, %11.2'sinde 7 kişi ve üzerinde olduğu ve ortalama hane halkı büyüklüğünün ise 4.2 kişi olduğu tespit edilmiştir. Ceyhan ve ark. (2015) tarafından Niğde ilinde yapılan çalışmada, koyun yetiştiriciliği yapan yetiştiricilerin %68.8'inin ilkokul, %14.5'inin ortaokul, %12.5'inin lise mezunu olduğu ve %4.2'sinin de okuma yazma bildiği belirlenmiştir. Koyuncu ve ark. (2006) Çanakkale ilinde yaptıkları bir çalışmaya göre, hayvan yetiştiricileri %65 oranında ilkokul, %10 oranında ortaokul mezunu olup lise mezunlarının oranı %25'dir. Şahin ve Olfaz (2019) Tokat ilinde 94 yetiştiriciyle yaptıkları çalışmada, yetiştiricilerin %96,8'ini erkeklerin, %3.2'sini kadınların oluşturduğunu, yetiştiricilerin %44.8'inin ilkokul ve %20.2'sinin ise lise mezunu olduğunu belirtmişlerdir. Karakuş ve Akkol (2013) tarafından Van ilinde yapılan bir çalışmada, yetiştiricilerin, %46.10'unun ilkokul, %17.88'inin ortaokul, %7.05'inin lise, %0.76'sının üniversite mezunu, %27.20'sinin okuryazar ve %1.01'inin ise okuryazar olmadığı tespit edilmiştir.

İşletmelerde görülen önemli hastalıklara ilişkin bulgular

İşletmelerde en çok görülen hastalıkların dağılımı sayısal frekans değerleri (n) ve % frekans değerleri olarak Çizelge 2'de verilmiştir.

Çizelge 2. İşletmelerde en çok görülen hastalıklar

Hastalıklar	Sayı (n)	Yüzde (%)
Topallık	17	19.77
Enterotoksemi	2	2.33
Şap	1	1.16
Uyuz	8	9.30
Topallık + Enterotoksemi	3	3.49
Topallık + Şap	1	1.16
Topallık + Uyuz	41	47.67
Uyuz + Enterotoksemi	1	1.16
Topallık + Enterotoksemi + Şap	1	1.16
Topallık + Enterotoksemi + Uyuz	11	12.79
Toplam	86	100.00

Çizelge 2'de görüldüğü gibi Ordu ili koyunculuk işletmelerinde yetiştiricilerin en çok karşılaştıkları sorunların başında (%47.67) topallık + uyuz yer almakta olup hastalık olmayan hiçbir işletmeye rastlanmamıştır. Elde edilen bulgular, düzenli Veteriner Hekim kontrolü ve zorunlu aşlamalar açısından değerlendirildiğinde, işletmelerin bir kısmında bu faaliyetlerin gereğince yürütülmediği

sonucuna varılabilir. Bilginturan ve Ayhan (2009) tarafından Burdur ilinde yapılan çalışmada, işletmelerin %84'ünde aşuların bir aşılama programına göre yapıldığı, %16'sında ise rastgele yapıldığı ya da bir hastalık çıktığında yapıldığı belirlenmiştir. Bu çalışmaya göre işletmecilerin çoğunluğu (%59.8) ilaç kullanmak için bir veteriner hekimden bilgi alırken, %38.1'i Tarım İl veya İlçe Müdürlüklerinden bilgi almakta, %1.0'i ise bilgi almak için köydeki başka işletme sahiplerine başvurmuştur. Çalışmaya dahil olan koyunculuk işletmelerinde yapılan koruyucu aşuların oranına bakıldığında ise tüm aşuları yaptıran işletmelerin oranının %64.9 olduğu rapor edilmiştir. Diğer taraftan, bu işletmelerden %16.7'sinde sadece enterotoksemi, %9.6'sında sadece şap, %6.1'inde sadece çiçek, %2.6'sında ise sadece brusella aşularının yapılmakta olduğu tespit edilmiştir. İşletmelerinin çiçek hastalığı görülme oranı %26.4 olarak saptanırken, %26.0'sında enterotoksemi, %15.9'unda dış parazitlere bağlı hastalıklar, %11.5'inde solunum yolu hastalıkları görülmüş, %20.2'sinde ise şap, brucella, ayak hastalıkları, boyun urları, ektima, mavi dil ve agalaksi hastalıklarından en az birisine rastlanıldığı belirlenmiştir.

Özyürek ve ark. (2018) ise Erzincan ilinde işletmelerde en fazla görülen hastalıkların enterotoksemi (%36.0), solunum yolu enfeksiyonları (%24.0) ve dış parazitler hastalıkları (%13.0) olduğunu belirlemişlerdir.

Çanakkale ilinde Koyuncu ve ark. (2006) tarafından yürütülen bir başka çalışmada ise keçi yetiştirme işletmeleri incelenmiş ve dış parazitler (%68.42), solunum yolu hastalıkları (%52.63) ve göz hastalıkları (%42.11) en sık karşılaşılan sağlık problemleri olarak tespit edilmiştir.

İşletmelerde aşı ve ilaç uygulamalarının kimler tarafından yapıldığına ilişkin bulgular

İşletmelerde aşı ve ilaç uygulamalarının kimler tarafından yapıldığının dağılımı sayısal frekans değerleri (n) ve % frekans olarak değerleri Çizelge 3'te verilmiştir.

Çizelge 3'te belirtildiği gibi koyunculuk işletmelerinde görülen hastalıkların tedavisi için yapılan ilaç ve aşı uygulamaları işletmelerin %22.09'unda işletme sahipleri tarafından yapılmaktadır. Aşı ve ilaç uygulamaları işletmelerin %4.65'inde işletme sahibi + serbest Veteriner Hekimler, %10.47'sinde ise kamu kuruluşları

tarafından yapılmaktadır. Elde edilen bulgulardan anlaşıldığı gibi yetiştiricilerin aşı ve ilaç uygulamaları için kamudan aldıkları hizmetin yetersiz olduğu söylenebilir.

Çizelge 3. İşletmelerde aşı ve ilaç uygulamaları yapanların dağılımı

Seçenekler	Sayı (n)	Yüzde (%)
İşletme sahibi	19	22.09
Serbest veteriner hekim	4	4.65
Kamu	9	10.47
İşletme sahibi + Serbest veteriner hekim	4	4.65
İşletme sahibi + Kamu	13	15.12
Serbest veteriner hekim + Kamu	3	3.49
İşletme sahibi+Serbest veteriner hekim+Kamu	34	39.53
Toplam	86	100.00

Burdur ilinde Bilginturan ve Ayhan (2009) tarafından yürütülen bir çalışmaya göre, incelenen hayvancılık işletmelerinin %94.3'ünde aşular veteriner hekimler tarafından yapılırken, %5.7'sinde işletmeciler aşulamaları kendilerinin yaptıklarını belirtmişlerdir. Özyürek ve ark (2018) tarafından Erzincan ilinde yapılan çalışmada, işletmelerin %85.5'inde aşı uygulamasını yetiştiricilerin yaptığı belirlenmiştir. Acar (2010) Isparta ilinde yaptığı çalışmada, keçi işletmelerinde %98.18 oranında düzenli olarak aşı yapıldığı saptanmış ve aşuların işletmelerin %36.79'unda yetiştiriciler, %63.03'ünde ise veteriner hekimler tarafından yapıldığı belirlenmiştir. Ceyhan ve ark. (2015) tarafından Niğde ilinde faaliyet gösteren koyunculuk işletmelerinde yapılan çalışmada, aşı uygulamalarının %91.7'sinin Veteriner Hekimler, %3.1'inin Veteriner Sağlık Teknikerleri ve %5.2'sinin ise Veteriner Hekim + Veteriner Sağlık Teknikerleri +işletme sahipleri tarafından yapıldığı belirlenmiştir.

İşletmelerdeki önemli sorunlara ilişkin bulgular

İşletmelerde görülen önemli sorunların dağılımı sayısal frekans değerleri (n) ve % frekans değerleri olarak Çizelge 4'te verilmiştir.

Çizelge 4'ten anlaşıldığı üzere yetiştiricilerin işletmelerinde en çok karşılaştıkları sorunların başında yem fiyatlarının (%18.60) yüksek olması gelmektedir. Bunun nedeni araştırıldığında, Ordu il sınırları dahilinde yem bitkilerinin yetiştirilmesi için yeterli alan bulunmadığı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca iklim koşullarının da yem bitkilerini kurutmak için çok elverişli olmadığı açıktır. Buna bağlı olarak işletmelerin ihtiyaç duyduğu kaba yemi il dışından, dolayısıyla daha uzak yerlerden temin etmek zorunda kalması yem maliyetini önemli oranda arttırmaktadır.

Çizelge 4. Koyunculuk işletmelerinin en önemli sorunları

Sorunlar	Sayı (n)	Yüzde (%)
Ürün fiyatlarının düşüklüğü	1	1.16
Yem fiyatlarının yüksekliği	16	18.60
Pazarlama	3	3.49
Ürün fiyatı + Yem fiyatı	13	15.12
Yem fiyatı + Pazarlama	8	9.30
Yem fiyatı + Sağlık hizmetleri	1	1.16
Pazarlama + Sağlık hizmetleri	1	1.16
Ürün fiyatı + Yem fiyatı+Sağlık hizmetleri	2	2.33
Hepsi	41	47.67
Toplam	86	100.00

Burdur ilinde Bilgin ve Ayhan (2009) tarafından yapılan çalışmaya göre, işletme sahiplerinin %39.1'i öncelikli olarak pazar sorununun olduğunu belirtmişlerdir. Diğer taraftan bu işletmecilerin %23.1'i tarafından yem fiyatının yüksek olması, %21.8'i tarafından ise mera alanlarının yetersiz olması sorun olarak işaret edilmiş, diğer sorunlar ise %9.2 oranında kredi sorunu, %6.8 oranında ise eğitim ve sağlık sorunları olarak kaydedilmiştir. İşletmecilerle yapılan görüşmelerde %51.4 oranında pazar sorununun, %15.1 oranında mera sorununun, %14.7 oranında kredi sorununun, %10 oranında sağlık sorunun ve %7.7 oranında ise damızlık hayvan sorununun öncelikli olarak çözülmesinin istendiği tespit edilmiştir.

Özyürek ve ark. (2018) tarafından Erzincan ilinde yapılan çalışmada, yetiştiricilerin %34.1'i en önemli sorunlarını yüksek yem maliyeti, %33.3'ü mera yetersizliği ve %19.4'ü ise pazarlama olarak belirtmişlerdir. Savaş ve ark.(2019) tarafından Iğdır ilinde yapılan bir çalışmada, yetiştiricilerin %58.1'i yayla kiralama konusunda problem yaşadıklarını ve %7.5'i ise çoban bulma sıkıntısı çektiklerini belirtmişlerdir. Acar (2010) tarafından yürütülen çalışmada yetiştiricilerin %75.76'sı mera alanlarının yetersiz olduğunu belirtmişlerdir.

Ceyhan ve ark. (2015) Niğde ilinde koyunculukla ilgili önemli görülen sorunları; yem fiyatlarının pahalı olması +meraların yetersiz ve kalitesiz olması (%70.8), meraların yetersiz ve kalitesiz olması (%6.3), yem fiyatlarının pahalı olması + meraların yetersiz ve kalitesiz olması + hayvan hastalıkları (%5.2), yem fiyatlarının pahalı olması + meraların yetersiz ve kalitesiz olması + satış fiyatlarının düşük olması (%5.2) ve yem fiyatlarının pahalı olması (%5.2) ve hayvan hastalıklar ve diğer nedenler (%5.2) şeklinde belirlemişlerdir. Şahin ve Olfaz (2019) tarafından Tokat ilinde yapılan çalışmada, koyunculuk işletmelerinde karşılaşılan başlıca sorunların çoban bulma (%86.2), hastalıklar

(%70.2), hayvanların pazarlanması (%35.1), kesif yem temini (%28.7) ve mera alanlarının yetersizliği (%26.6) olduğu belirlenmiştir. Tamer ve Sarıözkan (2017) koyun yetiştiricilerinin karşılaştıkları sorunların önem sırasına göre pazarlama ile ilgili sorunlar (%39.7), hayvan satış fiyatlarının düşük olması (%22.2), kaliteli kaba yem açığı (%17.5), tecrübeli çoban ihtiyacı (%11.1), hayvan hastalıkları (%4.8), yüksek kredi faizleri (%1.6) ve damızlık hayvan temininde karşılaşılan güçlükler (%1.5) olarak tespit etmişlerdir.

Sonuç

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, işletmelerde hayvancılıktan daha yüksek kar elde edilebilmesi için işletme sahiplerinin hayvancılık, özellikle de hayvan hastalıkları konularında daha fazla teknik bilgi ve beceriye sahip olmalarının gerektiği anlaşılmaktadır. Bunun sağlanması için ise konuyla ilgili uzman kişilerin görev aldığı eğitim kursları düzenlenmelidir. Yetiştiricilerin neden hastalıkların tedavisinde kamu kurumlarından az yararlandıklarının sebepleri araştırılmalı ve yetiştiricilerin kamunun sağlamış olduğu sağlık koruma hizmetlerinden daha fazla yararlanmaları sağlanmalıdır. Ordu ilinde gerek yem bitkilerinin yetiştirilmesi için yeterli alan bulunmaması, gerekse iklim koşulları genellikle yem bitkilerinin kurutulması için elverişli olmaması nedeniyle işletmelerin özellikle kış aylarında ihtiyaç duyduğu kaba yem uzak yerlerden temin edilmekte, bu da yem maliyetlerini önemli oranda arttırmaktadır. Kaba yemin daha uygun maliyetlerle elde edilmesi için çalışmalar yapılmalı ve gerekli önlemler ilgililer tarafından alınmalıdır. Yetiştiriciler, il sınırlarında yer alan ve yem bitkisi ekmek için uygun olan arazileri ekmek için teşvik edilmeli ve bu sayede kaba yemin daha yakın yerlerden satın alınması sağlanmalıdır. Aynı zamanda yetiştiricilerin elde ettikleri ürünleri pazarlama konusunda yaşadıkları sorunların çözülebilmesi için gerekli tedbirler alınarak işletmelerin sürdürülebilir üretim yapmalarına katkı sağlanmalıdır. İşletmelerde görülen hastalıkların azaltılabilmesi için ve gerekli önlemlerin alınabilmesi için yetkili kurumlar ile yetiştiriciler arasındaki işbirliği geliştirilmelidir. Bunun için de etkin bir aşılama programı uygulanmalı, yetiştiricilerin koruyucu hekimlik hizmetinden daha fazla yararlanmaları sağlanmalıdır. Üretici birliklerinin daha aktif bir yapıya kavuşturularak yetiştiricilerin sorunlarına birinci elden çözüm getirilmelidir.

Çıkar çatışması

Yazar ile ilgili herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Yazarın katkısı

SA, ZT: Çalışmaya dahil edilen işletmeleri tespit etmiş ve tüm yüz yüze anketleri gerçekleştirmiştir. Elde edilen bulguları değerlendirmiş ve makale haline getirmiştir.

Kaynaklar

- Acar, M. (2010). Isparta ili damızlık koyun keçi yetiştiricileri birliği üyesi keçicilik işletmelerinin mevcut teknik sorunları üzerine bir araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Isparta.
- Anonim, 2014. Ordu İli Tarım Master Planı. Ordu İli Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Yayın No: 22, Ordu.
- Bakır, G., Mikail, N., & Baygeldi, S. (2017). Siirt ili küçükbaş hayvan işletmelerinde barınaklarının mevcut durumu. *Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi*, 4(3), 241-250.
- Bilginturan, S., & Ayhan, V. (2009). Burdur ili damızlık koyun ve keçi yetiştiriciler birliği üyesi koyunculuk işletmelerinin yapısal özellikleri ve sorunları. *Hayvansal Üretim Dergisi*, 50(1), 1-8.
- Boz, İ., Akbay, C., Budak, D.B., & Baş, S. (2008). Doğu Akdeniz Bölgesi'nde hayvancılık yapan tarım işletmelerinde yeniliklerin benimsenmesi ve yayılması. TÜBİTAK Proje No:1060352,
- Ceyhan, A., Şekeroğlu, A., Ünal, A., Çınar, M., Serbest, U., Akyol, E., & Yılmaz, E. (2015). Niğde ili koyunculuk işletmelerinin yapısal özellikleri ve sorunları üzerine bir araştırma. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Doğa Bilimleri Dergisi*, 18(2), 60-68.
- Dayan, Y.A. (2007). Norduz Koyunu yetiştiriciliği yapılan kimi işletmelerin yapısal özellikleri. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Zootekni ABD, Yüksek Lisans Tezi, 49s.
- Demir, P.A., Işık, S.A., Aydın, E., Yazıcı, K., & Ayvazoğlu, C. (2015). Ardahan ilinde koyun yetiştiriciliğinin önemi. *Van Veterinary Journal*, 26(3), 141-146.
- Hanoğlu, H. (2011). Küçükbaş hayvancılıkta organik yetiştiricilik nasıl yapılabilir? *Hasad*, 27, 34-38.
- Karakaya, E., & Kızıloğlu, S. (2014). Küçükbaş hayvancılık işletmelerinin örgütlenme yapısı. Bingöl ili örneği. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 1(4), 552-560.
- Karakuş, F., & Akkol, S. (2013). Van ili küçükbaş hayvancılık işletmelerinin mevcut durumu ve verimliliği etkileyen sorunların tespiti üzerine bir araştırma. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 18(1-2), 9-16.
- Kaymakçı, M. (2013). İleri Koyun Yetiştiriciliği. Genişletilmiş 4. Baskı, Bornova, İzmir, 370 pp.

- Kaymakçı, M., & Engindeniz, S. (2010). Türkiye'de keçi yetiştiriciliği: Sorunlar ve çözümler. Ulusal Keçicilik Kongresi 24-26 Haziran, Bildiriler Kitabı s: 1-25
- Kocaman, İ. & Günel, R. (2007). Tekirdağ merkez ilçeye bağlı köylerde bulunan koyun ağıllarının yapısal özelliklerinin belirlenmesi. *Namık Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 4(3), 339-346.
- Koyuncu, E., Pala, A., Savaş, T., Konyalı, A., Ataşoğlu, C., Daş, G., Ersoy, D.E., Uğur, F., Yurtman, D.Y., & Yurt, H.H. (2006). Çanakkale koyun ve keçi yetiştiricileri birliği üyesi keçicilik işletmelerinde teknik sorunların belirlenmesi üzerine bir araştırma. *Hayvansal Üretim Dergisi*, 47(1), 21-27.
- Olgun, M. (1997). Ülkemizde hayvan barınakları için iklimsel tasarım değerlerinin belirlenmesi. Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Yayın No: 1488, 73 s.
- Özsayın, D., & Everest, B. (2019). Koyun yetiştiriciliği yapan üreticilerin sosyo-ekonomik yapısı ve koyunculuk faaliyetiyle ilgili uygulamaları. *Tarım ve Doğa Dergisi*, 22(Ek Sayı 2), 440-448.
- Özyürek, S., Türkyılmaz, D., Dağdelen, Ü., Esenbuğa, N., & Yaprak, M. (2018). Erzincan ili koyunculuk işletmelerinin yapısal özellikleri ve sorunlarının işletme büyüklüğüne göre incelenmesi. *Akademik Ziraat Dergisi*, 7(2), 219-226.
- Paksoy, M., & Özçelik, A. (2008). Kahramanmaraş ilinde süt üretimine yönelik keçi yetiştiriciliğine yer veren tarım işletmelerinin ekonomik analizi. *Ankara Tarım Bilimleri Dergisi*, 14(4), 420-427.
- Saçlı, Y. (2007). AB'ye uyum sürecinde hayvancılık sektörünün dönüşüm ihtiyacı. DPT Uzmanlık Tezleri, Yayın No: DPT: 2707, Ankara.
- Semerci, A., & Çelik, A.D. (2016). Türkiye'de küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin genel durumu. *Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi*, 21(2), 182-196.
- SPSS (2008). SPSS Statistics Base 17.0 for Windows User's Guide. Chicago. SPSS Inc. ISBN: 978-1-56827-400-3
- Şişman, C.B., Yılmaz, F., & Gezer, E. (2009). Bolu yöresindeki küçükbaş hayvan barınaklarının yapısal durumu ve geliştirme olanakları. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 6(2), 179-189.
- Şahin, Y., & Olfaz M. (2019). Tokat Bölgesi koyunculuk işletmelerinde uygulanan yetiştiricilik ve kuzu büyütme uygulamalarının incelenmesi. *Blacksea Journal of Agriculture*, 2(3), 171-180.
- Tamer, B., & Sariözkan, S. (2017). Yozgat merkez ilçede koyunculuk yapan işletmelerin sosyo-ekonomik yapısı ve üretim maliyetleri. *Erciyes Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 14(1), 39-47.
- Tozlu Çelik H. (2016). Ordu ili küçükbaş hayvancılığının mevcut durumu, sorunları, çözüm önerileri. *Türk Tarım-Gıda Bilimi ve Teknoloji Dergisi*. 4(5), 345-351.